

УДК 341.232:[327.8:341.324]

Григорій Рій,доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки», доц.,
Київський університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1608-0960>**ПІДХОДИ КРАЇН ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ ДО НАДАННЯ ПІДТРИМКИ
УКРАЇНІ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ АРМІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ
(ПРОТЯГОМ ЛЮТОГО – СЕРПНЯ 2022)**

Анотація. У статті на основі огляду наукових, аналітичних досліджень, офіційних повідомлень органів державної влади та засобів масової інформації зроблено аналіз реакції урядів країн Південної Європи (Італії, Іспанії, Португалії та Греції) на повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року. Актуальність цієї теми зумовлена потребою в комплексному визначенні ключових підходів урядів цих країн до надання підтримки Україні в протистоянні з російською армією, а також спробою підійти до аналізу цієї проблеми з компаративістськими та транснаціональними підходами.

Дано визначення дефініції «Південна Європа» та окреслено основні інтерпретації країн регіону в історіографії. Надано перевагу прагматичному підходу для характеристики країн Південної Європи. Проаналізовано основні дослідження україно-італійських, україно-іспанських, україно-португальських та україно-грецьких відносин, а також джерела із офіційних повідомлень та засобів масової інформації, що використані у дослідженні.

Також проаналізовано зміну у характері наданні підтримки України після подій Революції Гідності, анексії Криму, початку війни на Донбасі 2014 року та повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Загалом уряди усіх країн Південної Європи повністю змінили свої позиції: якщо після 2014 року у своїй зовнішньополітичній діяльності вони зберігали прагматичний підхід до відносин з росією, то після лютого 2022 року - рішуче засудили дії керівництва рф та погодилися в міру своїх військових та фінансових можливостей надати допомогу Україні.

У рамках дослідження з'ясовано, що уряди країн надали і продовжують надавати підтримку Україні в рамках НАТО та ЄС, а також на національному рівні. Міністри оборони урядів країн Південної Європи є серед членів зустрічі «Рамштайн», де координується надання військової допомоги Україні. Підтримали надання статусу кандидата на вступ до ЄС та запровадження санкції проти росії. Країни регіону поки надали перевагу наданні неважкого озброєння, гуманітарній та фінансовій допомозі, а також прийняли численну кількість українських біженців.

Поряд з цим все ще відчутними залишаються російські впливи на внутрішньополітичну ситуацію в країнах Південної Європи, про що свідчить криза італійського уряду в середині літа. Країни регіону також вбачають у російській-українській війні та зміні геополітичної ситуації на континенті можливість для своїх країн посилити власні впливи в Середземномор'ї.

Ключові слова: Південна Європа, Італія, Іспанія, Португалія, Греція, російсько-українська війна, підтримка України.

Актуальність та постановка проблеми. Вранці 24 лютого 2022 року російські війська розпочали повномасштабне вторгнення на територію України. Ця подія стала продовженням восьмилітньої війни, що тривала з 2014 року в ході якої російська федерація (рф) анексувала Крим та розпочала військові дії

на Донбасі. Тоді факти порушення усталених кордонів хоч і викликали реакцію в інших країн та міжнародних організацій у вигляді введення санкцій проти РФ, однак вони не призвели до повної ізоляції країни-агресора.

Ситуація кардинально змінилася в лютому цього року. Станом на 190 день бойових дій країнами Європейського Союзу (ЄС) введено сім пакетів санкційних обмежень за вторгнення в Україну. Військову, фінансову та гуманітарну допомогу нашій країні погодилися надати не лише такі країни, як Сполучені Штати Америки (США), Велика Британія, Польща, Литва, Латвія та Естонія, але й держави, які не межують з Україною, або не мають таких військових та фінансових потужностей. Серед останніх можемо виділити країни Південної Європи.

Коротко окреслимо, що маємо на увазі під країнами Південної Європи. Загалом термін «Південна Європа» з'явився, як і інші подібні терміни («Західна Європа», «Східна Європа»), в епоху Просвітництва. Тоді західноєвропейські інтелектуали описували східні та південні терени континенту як відсталі та нецивілізовані регіони порівняно з прогресивним та досконалим заходом або північчю [48]. В історіографії термін не набув такого розповсюдження, як «Західна Європа» чи «Східна Європа».

Однак сучасні дослідження схильні вважати, що просвітники мали на увазі географічне визначення півдня Європи, що часто співпадало з іншим означенням – Середземноморський світ [16]. Відомий французький історик Фернан Бродель яскраво описав цей географічний простір у своїй праці «Середземне море та середземноморський світ в епоху Філіпа II». Для Броделя Середземномор'я включало також і позаєвропейські регіони, як то Північну Африку та Левант, а також Балкани. Натомість сучасний термін «Південна Європа» з'явився відносно недавно, після Другої світової війни і є продуктом саме повоєнного політичного розвитку у цьому регіоні [16].

На початку 1950-х років набув поширення термін «південний фланг» НАТО під яким розуміли Італію, яка була однією із підписантів Північноатлантичного договору, та Грецію з Туреччиною, що приєдналися до альянсу у 1952 році. Термін сконструювали у процесі переосмислення стратегічних безпекових інтересів у регіоні після колапсу італійського фашизму та закінчення Другої світової війни [17]. До Італії та Греції у 1970-х роках після повалення диктаторських режимів приєдналися Іспанія та Португалія.

Таким чином з 1970-х років під країнами Південної Європи зазвичай розуміють Італію, Іспанію, Португалію та Грецію. Інколи до цього списку

також включають Туреччину¹. У цей період дослідники вбачають появу спільних характеристик у розвитку країн регіону. Зокрема, спільності виділяють на основі економічної та політичної інтеграції до ЄС, спроб побудови соціально-справедливої держави, схожої політичної культури та історичного досвіду, а також міграційної політики [16].

У 1980–90-х роках історики впевнено використовували термін «Південна Європа», хоча чіткого визначення, на думку Стенлі Пейна, він так і не отримав [16]. Це спробував зробити італійський історик Джуліо Сапеллі. Під терміном він пропонував розуміти окрему специфічну соціально-економічну формацію, що відрізняється від інших частин континентальної Європи та Великої Британії, насамперед запізнілою індустріалізацією, слабкою та інтервенціоністською державою, низьким рівнем інституалізації та дезінтегруючими наслідками системи клієнтелізму [17].

Загалом виділяють декілька підходів до сучасної інтерпретації країн цього регіону:

- винятковий підхід щодо «Півдня», що утворився як результат соціокультурної матриці під впливом географії, клімату, релігії та історичних традицій;

- прагматичний підхід, що вбачає у південноєвропейській парадигмі відправну точку для компаративістських досліджень;

- винятковість Півдня із особливою увагою до соціокультурних відмінностей [17].

У нашому дослідженні ми притримуємося саме другого прагматичного компаративістського підходу та маємо на меті порівняти реакцію урядів Італії, Іспанії, Португалії та Греції на декількох рівнях (євроатлантичному, європейському та національному), а також спробуємо виокремити спільні риси їхньої допомоги та підтримки нашої країни у неспровокованій та несправедливій війні з РФ.

Коротко проаналізуємо історіографічний доробок відносин з кожною з країн, охарактеризуємо останні прогнози та дослідження (переважно аналітичні) щодо стану і характеру наданої допомоги Україні. У викладі основного матеріалу окреслимо історію взаємин на сучасному етапі України, Італії, Іспанії, Португалії та Греції, їхню реакцію на анексію Криму та початок

¹ У 1995 році італійський історик Джуліо Сапеллі опублікував працю “Southern Europe Politics, Society and Economics Since 1945”, де зробив порівняльний огляд півсторічної історії Південної Європи, куди включив також і Туреччину. Див. Sapelli G. Southern Europe. Politics, Society and Economics since 1945 / Giulio Sapelli. – Routledge, 1995. – 262 p.

війни на Донбасі у 2014 році, а також підтримку відносин з росією після цих подій. Далі зосередимося на реакції урядів країн Південної Європи на повномасштабне російське вторгнення та спробуємо підсумувати тезою про те, що їхня реакція є достатньо активною та категоричною, адже уряди підтримали спільні координовані дії в рамках НАТО та ЄС, надають військову, фінансову та гуманітарну допомогу, приймають українських біженців та засудили країну-агресора. Поряд з тим, уряди цих країн намагаються використати війну на сході континенту у власних геополітичних цілях та посиленні ролі своїх держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що поки ніхто із дослідників не брався до окреслення реакції урядів країн Південної Європи на повномасштабне російське вторгнення після 24 лютого 2022 року. Натомість достатньою є історіографічна база дослідження взаємин між Україною та країнами Південної Європи. Зокрема, корисними дослідження україно-італійських відносин у широкій хронологічній перспективі стали праці М.Варварцева та І.Срібняка. Ю.Секунова та І.Іщук [11], О.Загоровська та В.Бондарчук [2] зосередилися на висвітленні основних етапів зовнішньополітичних взаємин між Україною та Італією. Період після 2014 року досліджували М.Мінаков [8] та О.Сухобокова [12]. Ґрунтовним стало аналітичне дослідження К.Зарембо «Foreign policy audit: Ukraine – Italy» [50], у якому авторка намагається виокремити концептуальні підходи до зовнішньополітичних відносин обох країн. Проаналізували італійський мирний план врегулювання війни аналітики Барселонського центру міжнародних відносин [15].

Україно-іспанські відносини після 1991 року досліджували Н.Талапко та А.Тищук [13], а сучасні етапи - Є.Полякова [10]. Важливими аналітичними дослідженнями стали статті на ресурсах «European Council on Foreign Relations» [32], «Carnegie Endowment for International Peace» [20] та Королівського інституту «Elcano» [21].

Сучасний етап взаємин України та Португалії досліджували А.Мартинов [7] та А.Кудряченко [5], а України та Греції - Т.Люк [4], І.Барановська [1] та В.Лисак [6]. Важливі аналітичні матеріали розміщені на порталах «Fondation Mediterranee d'Estudes Strategiques» [33], «Politico» [39], «Ekathimerini.com» [49].

У дослідженні також використано інформацію із офіційних повідомлень державних органів країн Південної Європи та повідомлень у ЗМІ. Головним недоліком використаних історіографії та джерел є те, що автор не володіє

національними мовами країн Південної Європи, тому використовує лише англомовні матеріали.

Виклад основного матеріалу. Італія. Україна та Італія мають довгу історію дипломатичних зв'язків. Міждержавні відносини сучасного періоду розпочалися із проголошенням Україною незалежності та встановлення офіційних контактів. Протягом десятиліть найактивнішими сферами відносин було торгово-економічна та культурно-гуманітарна, з огляду на значну кількість українських трудових емігрантів в Італії [11].

Для урядів обидвох країн поглиблення відносин не було серед пріоритетів зовнішньої політики. Ситуація змінилася після Революції гідності та початку російсько-української війни, коли безпековий компонент та забезпечення стабільності у Європі вийшли на чільне місце в європейській політиці. Італійські урядовці безперечно засудили порушення кордонів росією, однак намагалися зберегти зв'язки, вбачаючи все ще в РФ впливового геополітичного гравця. Деякі італійські політики навіть згадали про своє особливе становище у період Холодної війни.

Таким чином італійське зовнішньополітичне відомство після 2014 року дотримувалося таких зовнішньополітичних формул:

- Італія офіційно підтримує європейські прагнення України та її територіальну цілісність, однак не вважає за необхідне ізолювати росію;
- відносини з росією важливі для Риму, але відносини з ЄС і США важливіші [50, с.7].

Схожого принципу дотримувалися й інші європейські країни. Проте Італію з поміж них вирізняло, на нашу думку, дві основні тенденції. Перша, стосувалася ув'язнення українського нацгвардійця Віталія Марківа, якого італійський суд засудив до 24 років позбавлення волі після арешту в червні 2017 року за смерть італійського журналіста Андреа Роккеллі та його російського перекладача Андрія Миронова. Роккеллі та Миронов загинули під час мінометного обстрілу в Донецькій області у травні 2014 року [19]. Лише у листопаді 2020 року Марківа звільнили, на чому наголошувало українське керівництво. Зокрема, про долю українського військовослужбовця згадував під час свого офіційного візиту до Італії президент Володимир Зеленський у лютому 2020 року [19].

Друга тенденція – це підтримка санкцій проти росії в середині ЄС. Україна, звичайно ж, наголошувала на необхідності застосування жорстких санкцій за незаконну анексію Криму та війну на Донбасі, однак італійські уряди після 2014 року вбачали у конфлікті насамперед геополітичні вигоди для себе.

Італія прагнула за свою підтримку, чи не підтримку санкційної політики в середині ЄС підкреслити свою вагу в прийнятті рішень і отримати певні поступки від європейських країн [50, с.11]. Особливо гостро питання ваги Італії в ЄС постало після Брекзиту та заповнення вакантної посади третьої сили у євроспільноті після Німеччини та Франції.

На нашу думку, саме ця тенденція до посилення міжнародної ваги Італії спровокувала активну реакцію італійського уряду на чолі з технократом Маріо Драгі на повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року в Україну, а особливо це підкреслив спільний візит президента Франції Емануеля Макрона, канцлера Німеччини Олафа Шольца та прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі до Києва 16 червня 2022 року.

Також варто зазначити, що італійська гуманітарна допомога Україні після 2014 року переважно зосереджувалася на наданні внесків до міжнародних гуманітарних організацій. Важливою також стала допомога української громади в Італії [12].

На політичному рівні італійський прем'єр-міністр одразу засудив вторгнення російської армії. У четвер 24 лютого Драгі заявив, що дії росії є «неприпустимим порушенням демократичного суверенітету та територіальної цілісності України»²[28]. «Італія близька до українського народу та українських інституцій у цей драматичний момент», – сказав Драгі, – «Ми працюємо з європейськими союзниками та союзниками по НАТО, щоб відповісти негайно, єдністю та рішучістю»[28].

Наступного дня 25 лютого відбувся віртуальний саміт лідерів держав-членів НАТО, по закінченню якого було оголошено про збільшення надання допомоги Україні. Італія погодилася надати негайну фінансову допомогу українському уряду. Виступаючи перед парламентарями, Драгі оголосив суму фінансового пакету допомоги Україні в розмірі 110 млн євро. Крім того, Італія погодилася надіслати додатковий військовий контингент до Східної Європи в рамках спільних зусиль з посилення східного флангу НАТО. 24 березня у Брюсселі відбувся позачерговий саміт НАТО, де країни-члени засудили дії РФ та підтвердили свою підтримку Україні.

У середині квітня парламент Італії підтримав пропозицію про надання Україні зброї. 26 квітня 2022 року відбулося перше засідання міністрів оборони країн на американській військовій базі у Німеччині Рамштайн. Італію на цьому зібранні представляв міністр оборони Лоренцо Гуеріні та начальник штабу

² Тут і далі переклад мій – *Рій Г.Є.*

оборони Джузеппе Каво. Загалом уже відбулося чотири зустрічі у такому форматі, а окрім країн-членів НАТО сюди також входять інші країни, що погодилися надавати військову допомогу Україні. Станом на середину червня 2022 року вважається, що Рим надав Україні 150 мільйонів євро військової допомоги, зокрема це великокаліберні кулемети, переносна протитанкова та зенітна зброя, боєприпаси і захисне спорядження.

На початку травня уряд Італії пообіцяв створити новий пакет [18]. Нідерландський прем'єр-міністр Марк Рютте заявив на саміті НАТО у Мадриді, що Італія постачатиме Україні важке озброєння, схоже на гаубиці, які надсилатимуть в країну Німеччина та Нідерланди, маючи на увазі «Panzerhaubitze 2000 howitzers» [27]. Однак на разі фактів постачання такого озброєння Італією у нас немає або ж поки поставки не афішуються.

Уряд Італії також підтримав санкції світових країн стосовно РФ, щоб країна-агресор змогла відчувати негативний вплив від своїх дій, а населення сплачувало справедливий рахунок за агресію. Хоча саме санкційна політика створює чи не найбільше проблем для італійського уряду в енергетичному секторі, адже Італія імпортує близько 40% природного газу з Росії [18].

«У разі припинення поставок газу з Росії Італія може втратити більше, ніж інші європейські країни, які покладаються на інші джерела», — заявив італійському парламенту Маріо Драгі. «Це не применшує нашої рішучості підтримувати санкції, які ми вважаємо виправданими та необхідними» [30].

Італійський уряд на чолі з Драгі уже встиг зменшити залежність від російського газу з 40% до 25%, що також зробило Італію лідером за цим показником серед інших країн ЄС [29]. Італія уклала важливу угоду щодо власної енергетичної безпеки із Алжиром [40].

Натомість санкційне питання та постачання Україні зброї викликали негативні реакції в середині Італії, що відобразилося на урядовій кризі в середині липня. У переважній більшості італійці вимагали мирного врегулювання (52% опитаних) та вважали, що уряд не повинен витрачати більше коштів з бюджету на оборону через війну (63%) [31, с.7,19]. На думку аналітиків саме для задоволення суспільного запиту в середині Італії була направлена розробка та презентація мирного плану врегулювання війни в Україні. Луїджі ді Майо, міністр закордонних справ Італії, презентував план, що складався з чотирьох пунктів в середині травня, і мав на меті показати італійському суспільству, що уряд має власний відмінний погляд, а не сліпо слідує лінії США та ЄС щодо санкційної політики та надання Україні зброї

[15]. Однак це не змінило суспільних настроїв. Непопулярні, але потрібні для України рішення уряду Драгі, призвели до посилення так званих євроскептиків.

Країна також жорстко відреагувала на наявні туристичні та культурні контакти з росією. Італія закрила свій повітряний простір для російських авіакомпаній, арештувала активи в Італії, що належать російським олігархам, на суму 140 мільйонів євро, а італійський виробник спортивних автомобілів класу люкс «Ferrari» призупинив виробництво для російського ринку. Крім того, італійський уряд видворив 30 російських дипломатів з міркувань безпеки, назвавши чиновників персонами нон грата.

Таким чином уряд Маріо Драгі після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну посилив, для багатьох експертів навіть неочікувано, роль своєї країни у підтримці нашої держави. Італія заявила про свою готовність надавати не лише словесну підтримку, але й фінансову та військову допомогу. Уряд Драгі активно підтримував надання нашій країні статусу країни-члена в ЄС, а також запровадження санкцій щодо рф. Італія прийняла велику кількість українських біженців, а також зменшила енергетичну залежність від російських природних ресурсів.

Іспанія. Україно-іспанські взаємини розпочалися одразу після проголошення незалежності у 1991 році, тоді ж уряд Іспанії офіційно визнав нашу країну, а вже наступного року були встановлені офіційні дипломатичні відносини. Загалом у подальші роки відносини будувалися навколо вирішення питання трудової міграції українців до Іспанії [10].

Українське питання постало на порядку денному іспанської зовнішньої політики після 2014 року. Анексія Криму та війна на Донбасі, як і міжнародна реакція на ці події, спровокували початок національних дебатів щодо підтримки чи не підтримки санкцій проти росії, наскільки ці санкції повинні бути жорсткими і загалом, як Європа та Іспанія повинні реагувати на конфлікт на сході континенту. У залежності від відповідей на ці питання в іспанському політикумі виділяють чотири основні групи:

- 1) ті, хто з розумінням відносилися до російських позицій;
- 2) ті, хто пропонував дотримуватися балансу у відносинах з обома сторонами, як українською, так і російською;
- 3) ті, хто підтримували український Майдан та Революцію гідності [32].

Не змінила цих підходів і криза в Каталонії у 2017 році. Дослідження однієї з газет довело, що кремль використовував контрольовані ним ЗМІ та інтернет-ботів, щоб посяяти розбрат у Каталонії. Незважаючи на це, іспанські

політичні партії продовжували підтримувати прагматизм та діалог із росією [20].

Погляди змінилися лише після початку повномасштабного російського вторгнення 24 лютого 2022 року. По завершенні віртуального саміту НАТО 25 лютого 2022 року Іспанія оголосила про надання Україні значного пакету гуманітарної допомоги та засобів захисту для цивільних. Іспанський уряд оголосив про відправку в Україну 5 тисяч касок, бронежилетів і міношукачів, а також 20 т ліків та медикаментів на суму більше 150 тис євро. Міністр закордонних справ країни Хосе Мануель Альбарес заявив, що виділення допомоги є ще одним знаком підтримки та солідарності з Україною [44]. Станом на кінець березня повідомлялося, що Іспанія надала 10 літаків зі зброєю та гуманітарною допомогою.

Щодо надання Україні озброєння в уряді Педро Санчеса виникли труднощі пов'язані із різними позиціями правлячих політичних сил. Спочатку Санчес заявив, що уряд надасть Україні наступальне озброєння, однак таке рішення, вважали помилкою і відкинули ключові члени лівої партії «Падемос» («Unidas Podemos»).

Під час свого візиту до Києва 21 квітня 2022 року, першого в історії міждержавних відносин візиту прем'єр-міністра Іспанії в Україну, Санчес анонсував додаткову військову допомогу в розмірі 200 т. Це найбільша військова відправка, яку Іспанія коли-небудь надавала. Прем'єр також анонсував відкриття посольства в Києві після евакуації на початку повномасштабного вторгнення [42].

Однак уже в червні український посол в Іспанії Сергій Погорельцев заявив, що поставленої урядом Санчеса зброї вистачить приблизно на дві години боїв. Посол наполягав на постачанні важкого озброєння, як то танків «Leopard», 155 мм гаубиць чи 120 мм мінометів. На його запит відповіли на початку серпня, відмовою щодо постачання танків, виправдуючи це їхнім поганим технічним станом [45]. Натомість міністр оборони країни Маргарита Роблес заявила, що країна надасть Україні артилерію уже до кінця серпня [43], а також навчатиме українських військових керувати танками «Leopard» [41].

Іспанія підтримала усі санкційні пакети ЄС, а також європейські прагнення України та надання статусу кандидата в члени ЄС. Уряд заборонив польоти до країни російським авіакомпаніям, трансляцію пропагандистських ресурсів «Спутник» та «RT». МЗС Іспанії у відповідь на геноцид в Бучі, вислало з Мадрида понад 25 російських дипломатів і співробітників посольства [41].

Уряд Іспанії також підтримав проведення незалежного міжнародного розслідування воєнних злочинів росії в Україні.

Залежність Іспанії від російських енергоресурсів є меншою ніж в інших європейських країнах, через наявність терміналів для скрапленого газу та поставок із північноафриканських країн. Тому ризики для економіки країни не такі великі, і загалом Іспанія може виступити своєрідним енергетичним містком для ЄС через близькість до джерел природного газу в Алжирі та Марокко. Однак експерти припускають, що ситуація не буде такою оптимістичною у разі початку енергетичної кризи у ЄС, що безперечно позначиться на Іспанії [23].

Іспанський уряд більше сфокусувався на наданні гуманітарної допомоги Україні та українським біженцям. Більше 40% іспанців позитивно відгукнулися про прийом у своїй країні українських біженців [14]. Загалом у квітні прем'єр повідомив, що Іспанія прийняла близько 110 тис українців. Крім того, Іспанія надала грошові внески до ЮНІСЕФ та Фонду ООН у галузі народонаселення [42].

Тому Іспанія змінила свою політику щодо росії після початку повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. Країна підтримала усі спільні дії щодо засудження агресії в НАТО та ЄС, а також погодилася надати гуманітарну, військову та фінансову допомогу. У військовому плані Іспанія поки не спромоглася надати важке озброєння, хоча відповідні політичні заяви були зроблені іспанськими урядовцями.

Португалія. Між Україною та Португалією офіційні відносини були встановлені у січні 1992 року, а вже через рік було відкрито посольство у Києві. Пізніші зв'язки зосередилися на торгово-економічній та міграційній сферах. Після 2014 року Португалія погодилася надавати гуманітарну допомогу Україні. Загалом контакти між обома країнами не були надто активними та регулярними [5]. Останні двосторонні перемовини фокусувалися на підтримці територіальної цілісності України та інтенсифікації співробітництва в економічній, енергетичній, архівній сферах, космічній інфраструктурі, цифровізації, науково-технічному співробітництві [9].

Із самого початку російського вторгнення 24 лютого 2022 року прем'єр-міністр Португалії Антоніу Кошта заявив, що Португалія «гостро засуджує військові дії, розпочаті сьогодні Росією на українській землі» [37] та додав, що Лісабон підтримує спільні координаційні дії в рамках ЄС та НАТО. Зокрема, прем'єр наголосив, що країна готова у межах п'яти дні доправити своїх військових в Румунію задля посилення східного флангу альянсу.

Після спільних консультацій з лідерами країн-членів НАТО та міністрами оборони держав-членів ЄС, уряд Португалії повідомив, що їхня військова допомога Україні складе від 8 до 10 млн євро та включатиме «летальне та нелетальне озброєння, а також гранати, гвинтівки G3, боєприпаси» та «інші типи матеріалів, які важливі для збройних сил, такі як засоби зв'язку та окуляри нічного бачення» [38].

Наприкінці березня у Португалії відбулося переформатування уряду, однак на чолі залишився Антоніу Кошта. Під час свого звернення до португальського парламенту Володимир Зеленський заявив, що Україна потребує насамперед важкого озброєння, танків, БТРів та протикорабельних ракет «Harpoon». У травні міністерка національної оборони Португалії Елена Каррейраш заявила після зустрічі у Брюсселі, що країна готова надати додаткових 160 тон військової та гуманітарної допомоги [34], крім того Португалія готова тренувати українських військових [36]. Тому запит українського президента щодо надання важкого озброєння не було підтримано.

Натомість уряд Кошти підтримав санкції ЄС. На початку квітня МЗС країни заявило про визнання персонами нон грата десяти працівників російської дипломатичної місії, чії дії визнано загрозою для національної безпеки. Під час візиту прем'єра до Києва 21 травня 2022 року Кошта заявив про надання фінансової допомоги Україні на 250 млн євро, а також підтримку євроінтеграційних прагнень, однак з певним прагматизмом. Кошта напередодні візиту заявив, що Україна повинна спочатку економічно інтегруватися [39]. Країна підтримала рішення про надання Україні статусу кандидата в члени ЄС.

Португалія також виступила за повне ембарго російських енергоресурсів. Крім того, країна погодилася допомогти із відбудовою зруйнованої інфраструктури у сфері освіти [35], та підтримці українських біженців. Зокрема, на урядовому домені створено ресурс для українських біженців.

На початку червня зустрівся із представниками португальського політикуму заступник керівника Офісу Президента України Ігор Жовква, під час якої подякував за надану військову та гуманітарну допомогу, а також високо оцінив підтримку України Португалією [3].

Уряд Португалії засудив дії росії в Україні та став частиною об'єднаних зусиль в рамках НАТО та ЄС щодо підтримки та допомоги нашій країні, фокусуючись переважно на наданні неважкого озброєння та гуманітарної допомоги. Крім того, уряд надав значну фінансову допомогу та погодився взяти участь у повоєнній відбудові українських міст та інфраструктури.

Греція. Україно-грецькі дипломатичні відносини були офіційно встановлені 15 січня 1992 року. До того наприкінці 1991 року Грецька республіка визнала Україну, як незалежну державу. У подальшому особливо жваво зв'язки між двома країнами відбувалися в торгово-економічній сфері [1] та культурній, з огляду на наявність значного контингенту грецької національної меншини в Україні. Після подій 2014 року грецький уряд засудив анексію Криму та підтримав територіальну цілісність України, однак, Греція тоді головувала в ЄС, і на той час серед її пріоритетів підтримки українських євроінтеграційних прагнень не було. Обережним був грецький уряд і з запровадженням санкцій щодо РФ [6].

Початок потенційної війни в Україні греків турбувало з двох основних причин. Насамперед, це, як ми уже згадували, багаточисельна грецька спільнота в Приазов'ї, що перебувала в можливій зоні бойових дій, і у випадку відкритої війни могла опинитися в небезпеці. Крім того, дії Путіна в Україні, на думку грецьких експертів, могли стати небезпечним прецедентом для президента Туреччини Реджепа Ердогана щодо ескалації ситуації на Кіпрі [49].

Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року прем'єр-міністр Греції Кіріакос Міцотакіс заявив у парламенті, що не можна бути рівновіддаленим. Ви або за мир та міжнародне право, або проти них» [26]. У рамках надання допомоги Україні, він також анонсував відправлення летальної та медичної провізії.

Незважаючи на давні історично та культурні дружні почуття до росіян, за даними соціологічних опитувань 45% греків підтримали позицію України. Ця цифра зросла до 75% після фактів вбивства представників грецької спільноти під час бомбардувань Маріуполя. Грецький прем'єр заявив, що близько 10 осіб загинули і закликав росію припинити обстріли. Це стало поворотним моментом у відносинах з росією, а також виокремило Грецію з поміж інших країн регіону, зокрема Туреччини та Ізраїлю, які не підтримали західних санкцій та намагалися виступати в ролі медіаторів у війні.

У телефонній розмові з Зеленський на початку березня голова грецького уряду заявив про повну підтримку України, готовність надавати допомогу та прийняти біженців [25]. Надана нашій країні військова допомога носила переважно оборонний характер (було надіслано 400 автоматів «АК-47» [33], протитанкові ракети та амуніцію). Також йшлося про 4 пакети гуманітарної допомоги. Крім того лунали чутки про можливість передачі Україні дивізіону протиповітряного комплексу «С-300» та інших протиповітряних систем. А також передачу совєцький БМП-1 в заміні на модернізовані німецькі

бронемашини «Marder» [33]. Однак на початку квітня уряд відмовив у наданні протиповітряних систем Україні [24], як і у протикорабельних ракет «Harpoon» [33]. У квітні з'явилася суперечлива заява, що уряд більше не надавати військової допомоги, також країна не підтримує введення обмежень у видачі віз росіянам.

Незважаючи на такі заяви, Греція поглибила свої зобов'язання у загальній військовій структурі НАТО. Військова база Александруполі стала важливим вузлом для посилення американської присутності в Східній Європі.

Греція спільно із Францією та Туреччиною заявляли про створення спільної гуманітарної місії до Маріуполя, однак вона так і не була відправлена через логістичні складнощі та проблематичну кооперацію греків та турків. Також Греція прийняла українських біженців та відкрила свої школи для українських учнів.

Уряд країни справді змінив риторику відносно кремля та рішуче засудив збройну агресію проти України. Країна однією з перших погодилася надавати військову та гуманітарну підтримку, незважаючи на те, що до цього не відправляла зброю за кордон, з огляду на тривалий конфлікт із Туреччиною. Проте Греція все ще залишається у фарватері української міжнародної підтримки, і намагається використати російсько-українську війну у перебудові власної стратегії та свого позиціонування у Середземномор'ї [33].

Висновки. Таким чином ми проаналізували реакцію урядів країн Південної Європи на повномасштабне російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. Країни займали прагматичний підхід до зв'язків з росією після анексії Криму та початку війни на Донбасі у 2014 році, натомість кардинально змінили цей підхід після 24 лютого 2022 року. Важливим став факт абсолютного засудження дій росії у публічному дискурсі країн Південної Європи, що відобразилося на результатах соціологічних опитувань та підтримці українців у війні.

Усі країни регіону є членами НАТО та ЄС, тому уряди взяли активну участь у всіх обговореннях на рівні цих структур щодо координованої відповіді на дії російського керівництва. Вони підтримали надання Україні військової, фінансової та гуманітарної допомоги, в залежності від своїх можливостей, а також підтримали введення санкцій та надання Україні статусу країни кандидата в члени ЄС. На національному рівні обмежили вплив російських кампаній в суспільному, економічному, туристичному та енергетичному секторах.

Справді військова підтримка країн Південної Європи не є багаточисельною, однак в історичній перспективі уряди цих країн зробили кроки, які до цього ніколи не робили. Наприклад, Греція з 1970-80х років була зосереджена на військовому конфлікті на Кіпрі із Туреччиною, тому не надавала жодної військової допомоги іншим країнам. Натомість зробила виключення для України. Те саме стосується і надання військової допомоги іншими країнами регіону. Італійський уряд взагалі намагався займати лідируючі позиції у підтримці України, будучи також учасником «Великої сімки», не лише серед країн Південної Європи, але і загалом європейського континенту.

Важливий для України є і геополітичний аспект. У рамках спільних зусиль країн ЄС щодо зменшення залежності від російських енергоресурсів, Італія однією з перших зменшила використання російського газу, а Іспанія та Португалія взагалі мають невелику залежність, тому їхні зусилля направлені на збільшення видобутку із власних джерел та укладання контрактів із країнами Північної Африки. Таким чином збільшується їхня геополітична вага у розвитку взаємин із країнами «Глобального півдня».

Для нашої країни це важливо також в рамках зусиль створення світової коаліції та засудження дій росії, чому намагається завадити російська дипломатія, використовуючи свої впливи в Африці та Латинській Америці. Країни Південної Європи мають давні історичні зв'язки із цими континентами, тому їхня чітка позиція та засудження дій росії мають позитивний ефект.

Проблематичні моменти реакції стосуються переважно все ще достатньо відчутних російських впливів на національний політикум країн Південної Європи. Як приклад, активізація проросійських політичних сил в Іспанії та Греції, посилення дебатів щодо надання військової допомоги Україні, політична криза в Італії та посилення правих популістських сил. Крім того, діючі уряди в країнах Південної Європи намагаються використати російсько-українську війну задля посилення власних геополітичних позицій в регіоні, зокрема в рамках південного флангу НАТО.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барановська І. Торговельно-економічні відносини між Україною та Грецією [Електронний ресурс] / І.Барановська // *Діалог культур Україна – Греція: культурна політика ХХІ ст. в європейській перспективі.* – Київ, 2016. – С.73–74. – Режим доступу: <http://surl.li/cygue> (Дата звернення: 26.08.22). – Назва з екрана.
2. Загоровська О. Зовнішньоекономічні відносини України з Італією [Електронний ресурс] / О.Загоровська, В.Бондарчук // Режим доступу: <http://surl.li/cygrc> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.

3. Ігор Жовква: Португалія – наш щирий партнер на євроінтеграційному шляху України [Електронний ресурс] // Президент України – 3.06.2022. – Режим доступу: <https://bit.ly/3BsWqra> (Дата звернення: 28.08.2022). – Назва з екрана.
4. Ілюк Т. Греція [Електронний ресурс] / Т. Ілюк // Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / науковий редактор 1-го тому А.Г. Бульвінський // Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. / редкол. : А.І. Кудряченко (голова) та ін. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. – С. 430–454. – Режим доступу: <http://surl.li/cyghv> (Дата звернення: 26.08.22). – Назва з екрана.
5. Кудряченко А. Португалія: від диктатури Салазара до успішної країни Європейського Союзу [Електронний ресурс] / А. Кудряченко, А. Мартинов // «Україна: контекст світових подій». Аналітичні записки Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» (2017–2019 рр.). – 2019. – С. 39–42. – Режим доступу: <http://surl.li/cyghl> (Дата звернення: 26.08.22). – Назва з екрана.
6. Лисак В. Відносини з грецькою республікою в контексті середземноморського напрямку зовнішньої політики України [Електронний ресурс] / В. Лисак // Вісник Дніпропетровського університету. – №4. – 2015. – С.53–61. – Режим доступу: <http://surl.li/cygyu> (Дата звернення: 26.08.22). – Назва з екрана.
7. Мартинов А. Португалія [Електронний ресурс] / А. Мартинов // Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / науковий редактор 1-го тому А.Г. Бульвінський // Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. / редкол. : А.І. Кудряченко (голова) та ін. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. – С. 541–554. – Режим доступу: <http://surl.li/cygyw> (Дата звернення: 26.08.22). – Назва з екрана.
8. Мінаков М. Надто м'яка влада: результати української культурної дипломатії в Італії, 2014–2015 рр. [Електронний ресурс] / М. Мінаков. – Режим доступу: <http://surl.li/cygrp> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.
9. Політичні відносини між Україною та Португалією [Електронний ресурс] // Посольство України в Португальській Республіці. – 18.06.2021. – Режим доступу: <https://bit.ly/3d86so6> (Дата звернення: 26.08.2022). – Назва з екрана.
10. Полякова Є. Україно-іспанські відносини 1990–2019 роках. [Електронний ресурс] / Є. Полякова // Режим доступу: <http://surl.li/cygsf> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.
11. Секунова Ю. Україна та Італія – суб'єкти міжнародного права: характерні особливості міжнародних відносин [Електронний ресурс] / Ю. Секунова, І. Іщук // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. – 2019. – Т.30(69), №4. – С.145–148. – Режим доступу: <http://surl.li/cygom> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.
12. Сухобокова О. Гуманітарна допомога Італії Україні в 2014–2018 рр. [Електронний ресурс] / О. Сухобокова // Європейські історичні студії. – 2019. – №12. – С.107–124. – Режим доступу: <http://surl.li/cyggg> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.
13. Талапко Н. Українсько-іспанські відносини в процесі європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Н. Талапко, А. Тищук // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія». – 2011. – Вип.26. – С.92–98. – Режим доступу: <http://surl.li/cygsb> (Дата звернення: 08.09.2022). – Назва з екрана.
14. 55% of Spanish public fear Russia's war on Ukraine may lead to World War III: Survey [Electronic resource] // AA. – 26.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3ezQjIs> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
15. Alcaro R. Not yet time for diplomacy. Lessons from Italy's ill-conceived peace plan for Ukraine [Electronic resource] / R. Alcaro, N. Mikhelidze // Barcelona centre for international affairs, joint brief. – 2022. – No.17. – Mode of access: <http://surl.li/cygrs> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.

16. Baumeister M. Long Road South. Southern Europe as a Discursive Construction and Historical Region after 1945 / M. Baumeister, R. Sala // *Southern Europe? Italy, Spain, Portugal, and Greece from the 1950s until the present day.* – 2015. – P. 19–50.
17. Baumeister M. Introduction: Peace Movements in Southern Europe during the 1970s and 1980s / M. Baumeister, B. Ziemann // *Journal of Contemporary History.* – 2021. – № 56(3). – P. 563–578.
18. Borsari F. Italy's Unwavering Support for Ukraine [Electronic resource] / F. Borsari // CEPA. – 22.06.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3QtHXj4> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
19. Christiani D. Italy-Ukraine Relations: Signs of Improvement, but No Breakthrough [Electronic resource] / D. Cristiani // *Eurasia Daily Monitor.* – 2020. – Vol. 17, Issue 27. – Mode of access: <http://surl.li/cyhhs> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
20. Dunaev A. Why Spain doesn't fear the «Russian Threat» [Electronic resource] / A. Dunaev // *Carnegie endowment for international peace.* – 05.03.2018. – Mode of access: <http://surl.li/cygtk> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.
21. Enríquez C.G. Barometer of the Elcano Royal Institute Special edition: War in Ukraine and the NATO Summit [Electronic resource] / C.G. Enríquez, J.P. Martínez // *Elcano Royal Institute.* – 2022. – Mode of access: <http://surl.li/cygtw> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.
22. Escribano G. Ten ways Spain can contribute to increase European energy autonomy from Russia [Electronic resource] / G. Escribano // *Elcano Royal Institute.* – 2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3cXcCaG> (Last access: 08.09.22). – Title from the screen.
23. Feás E. The effects of the invasion of Ukraine on the Spanish economy [Electronic resource] / E. Feás // *Elcano Royal Institute.* – 2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3AWpKF0> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.
24. Greece formally rejects US proposal to supply Ukraine with additional Russian-made weapon systems [Electronic resource] // AA. – 06.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3RtyXLX> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
25. Greece fully supports Ukrainian gov't: Greek premier [Electronic resource] // AA. – 14.03.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3RvCDNr> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
26. In Greece, Russia Sympathies Die Hard Despite Ukraine War [Electronic resource] // VOA. – 23.03.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3d6XBmC> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
27. Italy mulls sending howitzers to Ukraine, says Dutch PM [Electronic resource] // Politico. – 29.06.2022. – Mode of access: <https://politi.co/3RTCSBP> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
28. Italy PM condemns Russia's 'unjustifiable' attack on Ukraine [Electronic resource] // Wanted in Rome. – 24.02.2022. – Mode of access: <http://surl.li/cyhiv> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
29. Italy Pulls Ahead in Europe's Rush to Cut Russia-Gas Ties [Electronic resource] // Bloomberg. – 13.07.2022. – Mode of access: <https://bloom.bg/3B5Pv61> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
30. Joining Sanctions on Russia, Italy Risks More Than Most [Electronic resource] // *The New York Times.* – 01.03.2022. – Mode of access: <https://nyti.ms/3KXGAbb> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
31. Krastev I. Peace Versus Justice: The coming European split over the war in Ukraine [Electronic resource] / I. Krastev, M. Leonard // *ECFR Policy brief.* – 2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3Rx3clo> (Last access: 26.09.2022). – Title from the screen.
32. Lasheras F. Four Spanish factions on Russia and Ukraine. [Electronic resource] / F. Lasheras // *European council on foreign relations.* – 2014. – 24.06.2022. – Mode of access: <http://surl.li/cygsu> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.

33. Marghélis A. War in Ukraine: What are the stakes for Greece? [Electronic resource] / A. Marghélis // FMES. – 21.07.2022. – Mode of access: <http://surl.li/cygzl> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.
34. Minister of National Defence notes variety of aid sent to Ukraine [Electronic resource] // Portugal.gov. – 17.05.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3xaIGzY> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
35. Portugal grants 250 million euros in financial assistance to Ukraine [Electronic resource] // Portugal.gov. – 21.05.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3D7AcMv> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
36. Portugal is available to train Ukrainian military [Electronic resource] // Portugal.gov. – 15.06.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3KWP5Dr> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
37. Portugal vehemently condemns Russian action on Ukrainian soil [Electronic resource] // Portugal.gov. – 24.02.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3qmJwEL> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
38. Portugal will contribute with 8 to 10 million euros to strengthen Ukraine's defence [Electronic resource] // Portugal.gov. – 28.02.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3D7zG1f> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
39. Portugal's Costa in Kyiv for talks on aid, EU accession [Electronic resource] // Politico. – 21.05.2022. – Mode of access: <https://politi.co/3BrsEmz> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
40. Russia-Ukraine war: Italy PM to sign new Algerian gas deal, cutting Moscow imports [Electronic resource] // Middle East Eye. – 09.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3DbTgJM> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
41. Russia-Ukraine War: Spain To Expel 25 Russian Diplomats After Bucha Genocide [Electronic resource] // RepublicWorld.com. – 5.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3RwwDDV> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
42. Sánchez and Zelenskiy announce a new military aid package and the dispatch of experts for the International Criminal Court [Electronic resource] // La Mocioa. – 21.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3Bt9exU> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
43. Spain answers to Ukraine: military equipment, including artillery, to be sent “immediately” [Electronic resource] // The Diplomat in Spain. – 25.08.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3eDphQJ> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
44. Spain sends material to protect civilians and 20 tonnes of humanitarian aid to Ukraine [Electronic resource] // The Diplomat in Spain. – 27.02.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3L2bX4c> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
45. Spain will not send ‘Leopard’ tanks to Ukraine due to “deplorable” state of repair [Electronic resource] // The Diplomat in Spain. – 3.08.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3QqIicx> (Last access: 26.08.2022). – Title from the screen.
46. Stolton S. Portugal's Costa in Kyiv for talks on aid, EU accession [Electronic resource] // S. Stolton // Politico. – 21.05.2022. – Mode of access: <http://surl.li/cygzs> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.
47. The Greek minority in Ukraine [Electronic resource] // Friedrich Naumann Foundation for freedom. – 29.04.2022. – Mode of access: <https://bit.ly/3cUvMhC> (Last access: 28.08.2022). – Title from the screen.
48. The South in Postwar Europe: Italy, Greece, Spain, and Portugal [Electronic resource] // H-Soz-Kult. – 01.10.2013. – Mode of access: <http://surl.li/cygef> (Last access: 24.08.22). – Title from the screen.
49. Valinakis Y. Why Greece should be concerned about a war in Ukraine [Electronic resource] // Y. Valinakis // Ekathimerini. – 05.02.2022. – Mode of access: <http://surl.li/cyhac> (Last access: 26.08.22). – Title from the screen.

50. Zarembo K. Foreign policy audit: Ukraine – Italy [Electronic resource] / K. Zarembo. – Kyiv, 2016. – Mode of access: <http://surl.li/cygqp> (Last access: 08.09.2022). – Title from the screen.

References:

1. Baranovs'ka, I. (2016). Torhovel'no-ekonomichni vidnosyny mizh Ukrayinoyu ta Hretsiyeyu. *Dialoh kul'tur Ukrayina - Hretsiya: kul'turna polityka XXI st. v yevropeys'kiy retrospektyvi*, 73-74 [in Ukrainian].
2. Zahorovs'ka, O., & Bondarchuk, V. (2017). *Zovnishn'oekonomichni vidnosyny Ukrayiny z Italiyeyu*. Retrieved from: <http://surl.li/cygpc> [in Ukrainian].
3. Zhovkva I. (2022). Portuhaliya – nash shchyryy partner na yevrointehratsiynomu shlyakhu Ukrayiny. *Prezydent Ukrayiny*. Retrieved from: <https://bit.ly/3BsWqra> [in Ukrainian].
4. Ilyuk, T.V. (2017). *Hretsiya*. In A.I. Kudryachenko, (Ed.), *Krayiny svitu i Ukrayina*. Vol.1. (s. 430–454). Kyiv: Feniks. Retrieved from: <https://cutt.ly/e1ugzlh> [in Ukrainian].
5. Kudryachenko, A.I., & Martynov, A.YU. (2019). Portuhaliya: vid dyktatury Salazara do uspishnoyi krayiny Yevropeys'koho Soyuzu. «*Ukrayina: kontekst svitovykh podiy*». Retrieved from: <https://bit.ly/3RRsxGs> [in Ukrainian].
6. Lysak, V. (2015). Vidnosyny z hrets'koyu respublikoyu v konteksti seredzemnomors'koho napryamku zovnishn'oyi polityky Ukrayiny. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu*, 4, 53–62. Retrieved from: <http://surl.li/cygyu> [in Ukrainian].
7. Martynov, A. (2017). *Portuhaliya*. In A.I. Kudryachenko, (Ed.), *Krayiny svitu i Ukrayina*. Vol.1. (s. 541–554). Kyiv: Feniks. Retrieved from: <http://surl.li/cygyw> [in Ukrainian].
8. Minakov, M. (2017). Nadto m'yaka vlada: rezul'taty ukrayins'koyi kul'turnoyi dyplomatiyi v Italiyi, 2014–2015 rr. *Publichna ta kul'turna dyplomatiya Ukrayiny (2014–2016)*, 16, 75–82. Retrieved from: <http://surl.li/cygpr> [in Ukrainian].
9. Politychni vidnosyny mizh Ukrayinoyu ta Portuhaliyeyu (2021). *Posol'stvo Ukrayiny v Portuhal's'kiy Respublitsi*. Retrieved from: <https://bit.ly/3d86so6> [in Ukrainian].
10. Polyakova, YE. (2019). *Ukrayino-ispans'ki vidnosyny 1990–2019 rokakh*. Retrieved from: <https://bit.ly/3xavKZC> [in Ukrainian].
11. Syekunova, YU., & Ishchuk I. (2019). Ukrayina ta Italiya – sub'yekty mizhnarodnoho prava: kharakterni osoblyvosti mizhnarodnykh vidnosyn. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Seriya: Istorychni nauky*, 30(69), 4, 144–148 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2019/4.25>.
12. Sukhobokova, O. (2019). Humanitarna dopomoha Italiyi Ukrayini v 2014-2018 rr. *Yevropeys'ki istorychni studiyi*, 12, 107–124 [in Ukrainian]. <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2019.12.107-124>.
13. Talapko, N., & Tyshchuk, A. (2011). Ukrayins'ko-ispans'ki vidnosyny v protsesi yevropeys'koyi intehratsiyi. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu, seriya «Istoriya»*, 26, 92–98. Retrieved from: <http://surl.li/cygsb> [in Ukrainian].
14. 55% of Spanish public fear Russia's war on Ukraine may lead to World War III: Survey (2022). *AA*. Retrieved from: <https://www.aa.com.tr/en/europe/55-of-spanish-public-fear-russias-war-on-ukraine-may-lead-to-world-war-iii-survey/2573582>. [In English].
15. Alcaro, R., & Mikhelidze, N. (2022). Not yet time for diplomacy. Lessons from Italy's ill-conceived peace plan for Ukraine. *CIDOB*. Retrieved from: https://www.cidob.org/publicaciones/serie_de_publicacion/project_papers/joint/not_yet_time_for_diplomacy_lessons_from_italy_s_ill_conceived_peace_plan_for_ukraine [In English].
16. Baumeister, M., & Sala, R. (2015). A long road south. Southern Europe as a discursive construction and historical region after 1945. *Southern Europe? Italy, Spain, Portugal, and Greece from the 1950s until the present day* (pp. 19–50). [In English].
17. Baumeister, M., & Ziemann, B. (2021). Introduction: Peace Movements in Southern Europe during the 1970s and 1980s. *Journal of Contemporary History*, 56(3), 563–578. [In English].

18. Borsari, F. (2022). Italy's Unwavering Support for Ukraine. *CEPA*. Retrieved from: <https://cepa.org/italys-unwavering-support-for-ukraine/>. [In English].
19. Christiani, D. (2020). Italy-Ukraine Relations: Signs of Improvement, but No Breakthrough. *The Jamestown Foundation*. Retrieved from: <https://jamestown.org/program/italy-ukraine-relations-signs-of-improvement-but-no-breakthrough/>. [In English].
20. Dunaev, A. (2018). Why Spain doesn't fear the «Russian Threat». *Carnegie endowment for international peace*. Retrieved from: <https://carnegiemoscow.org/commentary/75698>. [In English].
21. Enríquez, C.G., & Martinez, J.P. (2022). Barometer of the Elcano Royal Institute Special edition: War in Ukraine and the NATO Summit. *Elcano Royal Institute*. Retrieved from: <http://surl.li/cygtw>. [In English].
22. Escribano, G. (2022). Ten ways Spain can contribute to increase European energy autonomy from Russia. *Elcano Royal Institute*. Retrieved from: <https://bit.ly/3cXcCaG>. [In English].
23. Feás, E. (2022). The effects of the invasion of Ukraine on the Spanish economy. *Elcano Royal Institute*. Retrieved from: <https://bit.ly/3AWpKF0>. [In English].
24. Greece formally rejects US proposal to supply Ukraine with additional Russian-made weapon systems (2022). *AA*. Retrieved from: <https://bit.ly/3RtyXLX>. [In English].
25. Greece fully supports Ukrainian gov't: Greek premier. (2022). *AA*. Retrieved from: <https://bit.ly/3RvCDNr>. [In English].
26. In Greece, Russia Sympathies Die Hard Despite Ukraine War (2022). *VOA*. Retrieved from: <https://bit.ly/3d6XBmC>. [In English].
27. Italy mulls sending howitzers to Ukraine, says Dutch PM. (2022). *Politico*. Retrieved from: <https://politi.co/3RTCSBP>. [In English].
28. Italy PM condemns Russia's 'unjustifiable' attack on Ukraine. (2022). *Wanted in Rome*. Retrieved from: <http://surl.li/cyhiv>. [In English].
29. Italy Pulls Ahead in Europe's Rush to Cut Russia-Gas Ties. (2022). *Bloomberg*. Retrieved from: <https://bloom.bg/3B5Pv61>. [In English].
30. Joining Sanctions on Russia, Italy Risks More Than Most. (2022). *The New York Times*. Retrieved from: <https://nyti.ms/3KXGAbb>. [In English].
31. Krastev, I., & Leonard, M. (2022). Peace Versus Justice: The coming European split over the war in Ukraine. *ECFR Policy brief*. Retrieved from: <https://bit.ly/3Rx3clo>. [In English].
32. Lasheras, F. (2014). Four Spanish factions on Russia and Ukraine. *European council on foreign relations*. Retrieved from: <http://surl.li/cygsu>. [In English].
33. Marghélis, A. (2022). War in Ukraine: What are the stakes for Greece? *FMES*, Retrieved from: <http://surl.li/cygzl>. [In English].
34. Minister of National Defence notes variety of aid sent to Ukraine. (2022). *Portugal.gov*. Retrieved from: <https://bit.ly/3xalGzY>. [In English].
35. Portugal grants 250 million euros in financial assistance to Ukraine. (2022). *Portugal.gov*. Retrieved from: <https://bit.ly/3D7AcMv>. [In English].
36. Portugal is available to train Ukrainian military. (2022). *Portugal.gov*. Retrieved from: <https://bit.ly/3KWP5Dr>. [In English].
37. Portugal vehemently condemns Russian action on Ukrainian soil. (2022). *Portugal.gov*. Retrieved from: <https://bit.ly/3qmJwEL>. [In English].
38. Portugal will contribute with 8 to 10 million euros to strengthen Ukraine's defence. (2022). *Portugal.gov*. Retrieved from: <https://bit.ly/3D7zG1f>. [In English].
39. Portugal's Costa in Kyiv for talks on aid, EU accession (2022). *Politico*. Retrieved from: <https://politi.co/3BrsEmz>. [In English].
40. Russia-Ukraine war: Italy PM to sign new Algerian gas deal, cutting Moscow imports. (2022). *Middle East Eye*. Retrieved from: <https://bit.ly/3DbTgJM>. [In English].
41. Russia-Ukraine War: Spain To Expel 25 Russian Diplomats After Bucha Genocide. (2022). *RepublicWorld.com*. Retrieved from: <https://bit.ly/3RwwDDV>. [In English].

42. Sánchez and Zelenskiy announce a new military aid package and the dispatch of experts for the International Criminal Court (2022). *La Mocloa*. Retrieved from: <https://bit.ly/3Bt9exU>. [In English].

43. Spain answers to Ukraine: military equipment, including artillery, to be sent “immediately” (2022). *The Diplomat in Spain*. Retrieved from: <https://bit.ly/3eDphQJ>. [In English].

44. Spain sends material to protect civilians and 20 tonnes of humanitarian aid to Ukraine (2022). *The Diplomat in Spain*. Retrieved from: <https://bit.ly/3L2bX4c>. [In English].

45. Spain will not send ‘Leopard’ tanks to Ukraine due to “deplorable” state of repair. (2022). *The Diplomat in Spain*. Retrieved from: <https://bit.ly/3QqIIcx>. [In English].

46. Stolton, S. (2022). Portugal’s Costa in Kyiv for talks on aid, EU accession. *Politico*. Retrieved from: <http://surl.li/cygzs>. [In English].

47. The Greek minority in Ukraine. (2022). *Friedrich Naumann Foundation for freedom*. Retrieved from: <https://bit.ly/3cUvMhC>. [In English].

48. The South in Postwar Europe: Italy, Greece, Spain, and Portugal (2013). *H-Soz-Kult*. Retrieved from: <http://surl.li/cygef>. [In English].

49. Valinakis, Y. (2022). Why Greece should be concerned about a war in Ukraine *Ekathimerini*. Retrieved from: <http://surl.li/cyhac>. [In English].

50. Zarembo, K. (2016). Foreign policy audit: Ukraine – Italy. Retrieved from: <http://surl.li/cyqqp>. [In English].

Grygoriy Riy,

*Ph.D. (History), Associate Professor,
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine*

APPROACHES OF SOUTHERN EUROPEAN COUNTRIES IN SUPPORTING UKRAINE AFTER THE FULL-SCALE RUSSIAN INVASION ON 24 FEBRUARY 2022 (DURING FEBRUARY —AUGUST 2022)

Abstract. The article is devoted to reviewing the government's response of Southern European countries (Italy, Spain, Portugal and Greece) to the full-scale invasion of Russia in Ukraine on 24 February 2022, which is based on the analysis of the researches, analytical papers, and official reports of the state authorities and mass media. Coverage of this topic is explained by the necessity of the full exploration of the Southern European governments’ key approaches in supporting Ukraine in the struggle with the Russian army, as well as, discovering some new perspectives, using the comparative and transnational methodology.

It is defined the term “Southern Europe”, and also outlined the main historiographical interpretations of the countries of the region. Preference is given to a pragmatic approach for characterising the countries of Southern Europe. The central studies of Ukrainian-Italian, Ukrainian-Spanish, Ukrainian-Portuguese and Ukrainian-Greek relations, official reports and mass media used in the study are analysed.

It also analyses and compares the changing Southern European governments’ attitudes towards their supporting Ukraine after the Revolution of Dignity, the illegal annexation of Crimea, and the beginning of war in Donbas in 2014, with the united international response after the full-scale Russian invasion on 24 February 2022. In general, the governments of Italy, Spain, Portugal and Greece changed completely their policy of supporting or non-supporting Ukraine in the war. If after 2014 they tried to be pragmatic in the question of cutting ties with the Russian Federation in their foreign policy activity, then after the full-scale invasion in 2022 they strongly condemned

Putin's regime and agreed to provide assistance to Ukraine to the extent of their military and financial capabilities.

The study found that the assistance of Southern European countries has been provided on the Atlantic (through NATO) and European (through EU) levels, as well as national. Defence ministers of the governments of Southern Europe are among the members of the "Ramstein" meetings, where the provision of military aid to Ukraine is coordinated. The countries of the region have so far given priority to humanitarian, financial aid and lethal weapons assistance (but not heavy ones), and have also accepted a large number of Ukrainian refugees. The assistance provided at each of the levels is illustrated by specific examples.

Otherwise, Russian influence on domestic policy, national populist parties and single members of the government or parliament is still strong. For instance, the Italian governmental crisis that happened in the mid-summer was the result of the unpopular and strong position of the prime minister Mario Draghi in his unwavering support of Ukraine.

The countries of the region also see the Russian-Ukrainian war as an opportunity for them to strengthen their influence in the Mediterranean.

Key words: *Southern Europe, Italy, Spain, Portugal, Greece, Russian-Ukrainian war, supporting Ukraine.*

Надійшла до редколегії 17.08.2022

УДК 94(436+439)«1916/1918»:061.2(=611.16):355.257.7

Ігор Срібняк,

д-р іст. наук, проф.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-9750-4958

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ЗДОБУТКИ ТА ВТРАТИ ЄВРЕЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ТАБОРІ ФРАЙШТАДТІ, АВСТРО-УГОРЩИНА (1916 – початок 1918 рр.)

***Анотація.** У статті розкрито специфіку функціонування у таборі Фрайштадт (Австро-Угорщина) єврейської національної організації, заснування якої стало можливою завдяки сприянню президії Союзу визволення України у Відні та української таборової громади. Дуже важливим було те, що провідники єврейської та української організацій усвідомлювали нагальну необхідність політичного освідомлення поневолених російським царатом народів (зокрема – єврейського і українського), а також важливість українсько-єврейського порозуміння. Однією з перших спільних політичних акцій євреїв і українців у таборі стала артикуляція ними свого критичного ставлення до імперських порядків у Росії під час відвідування табору представницею Російського Червоного Хреста А. В. Романовою.*

Вже навесні-влітку 1916 р. єврейський просвітний гурток зумів розбудувати свою діяльність у таборі, організовуючи для таборян національні культурно-мистецькі імпрези та провадячи освітні курси. Запорукою успіху в його роботі стало забезпечення регулярної фінансової допомоги з прибутків, отримуваних таборовою кооперативною спілкою «Чайня». Водночас українською організацією табору єврейському гурткові надавалось їй вагоме нематеріальне сприяння – шляхом тимчасового надання на безоплатних засадах таборових приміщень для підготовки театральних вистав, концертів та проведення різних акцій національно-просвітницького змісту.

На жаль попри задеклароване у цей час взаємне визнання національно-політичних прагнень обох народів (єврейського і українського) – темпи і характер державно-політичних перетворень в Україні спонукали єврейську організацію спочатку дистанціюватись, а потім заявити про своє неприйняття українського «усамостійнення». У свою чергу – таке неприхильне ставлення полонених євреїв до самостійницьких прагнень українців обумовило припинення, а потім й цілковитий розрив між двома громадами, що у свою чергу поставило під сумнів набутий ними досвід у спільній боротьбі з російським деспотизмом.

***Ключові слова:** полонені українці та євреї, культурно-просвітний гурток, громада, комендатура, табір Фрайштадт, Австро-Угорщина.*

***Постановка проблеми.** Військове зіткнення держав Почвірного союзу з Антантою, на боці якої виступила й Росія, витворило для України цілком нові політичні можливості для активізації боротьби за відновлення української державності, даючи можливість привернути до цих питань увагу широких кіл європейської громадськості та тісно пов'язати їх з міжнародною політикою. Кінцева поразка Російської імперії давала реальний шанс для національного самовизначення України та повної її самореалізації. Наслідком цих сподівань стало створення 4 серпня 1914 р. у Львові Союзу визволення України (СВУ),*